

Τὴν περασμένη ἑβδομάδα συναντηθήκαμε στὴν Ἡμερίδα γιὰ τοὺς ἱερεῖς τὴν ὁποία διοργάνωσε, ὅπως κάθε χρόνο στό πλαίσιο τῶν Παυλείων, ἡ Ἱερά μας Μητρόπολη. Σήμερα ἔχουμε τὴ χαρά νά συναντώμεθα σέ ἓναν πῶ στενό, θά ἔλεγα, κύκλο, αὐτόν τῆς ἐπίσης καθιερωμένης ἀπό πολλῶν ἐτῶν Ἡμερίδος τῶν πνευματικῶν τῆς Ἱερᾶς μας Μητροπόλεως.

Σᾶς καλωσορίζω, λοιπόν, καί ἐγώ ὅλους μέ πολλή ἀγάπη, καί ἰδιαίτερως καλωσορίζω καί εὐχαριστῶ ἀπό καρδίας τοὺς ἐκλεκτοὺς προσκεκλημένους ὁμιλητές μας, δύο διακεκριμένους κληρικούς καί πανεπιστημιακοὺς διδασκάλους, τοὺς ὁποίους γνωρίζω ἀπό πολλῶν ἐτῶν: τόν αἰδεσιμολογιώτατο πρωτοπρεσβύτερο π. Βασίλειο Καλλιακμάνη, ὁμότιμο καθηγητὴ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, καί τόν αἰδεσιμολογιώτατο πρωτοπρεσβύτερο π. Ἀθανάσιο Γκίκα, καθηγητὴ ἐπίσης τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καί Κοσμήτορά της.

Τοὺς εὐχαριστῶ θερμά γιὰ τὴν πρόθυμη ἀνταπόκριση καί τὴν παρουσία τους ἀλλὰ καί γιὰ ὅσα θά μᾶς ποῦν τόσο μέ βάση τίς ἐπιστημονικὲς τους γνώσεις ὅσο καί ἀπὸ τὴν πολυετῇ ἐμπειρία τους στὴ διακονία τοῦ ἱεροῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας.

Ἄν ἡ ἱερωσύνη εἶναι, ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, «τέχνη τεχνῶν καί ἐπιστήμη ἐπιστημῶν», εἶναι ἀκόμη ὑψηλότερη καί δυσκολότερη τέχνη καί ἐπιστήμη ἡ διακονία τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως καί τό ἔργο τοῦ πνευματικοῦ. Γι' αὐτό καί παρότι ὁ Κύριός μας ἔδωσε χωρὶς καμία προϋπόθεση ἢ διάκριση στοὺς μαθητές του τὴ χάρη τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ἀνθρώπων, λέγοντας «λάβετε πνεῦμα ἅγιον, ἃν τινων ἀφεῖτε τὰς ἁμαρτίας ἀφίενται αὐτοῖς, ἃν τινων κρατεῖτε κεκράτηνται», ἡ Ἐκκλησία μας ἔχει ὀρίσει γιὰ ποιμαντικούς λόγους νά δίδεται ἡ δυνατότητα τῆς διακονίας τοῦ ἱεροῦ μυστηρίου τῆς Ἐξομολογήσεως στοὺς ἱερεῖς μέ ἰδιαίτερη εὐχή καί κατὰ τὴν κρίση τοῦ Ἐπισκόπου. Καί αὐτό, γιατί, ὅπως εἶναι προφανές, ἡ εὐθύνη τῆς καθοδηγήσεως ἑνὸς ἀνθρώπου μέσα ἀπὸ τό μυστήριον τῆς ἱερᾶς ἐξομολογήσεως ἀπαιτεῖ καί ἐμπειρία καί γνώση καί εἶναι μία μεγάλη καί σοβαρὴ εὐθύνη.

Τό θέμα τῆς σημερινῆς μας Ἡμερίδας, ὅπως ἤδη γνωρίζετε καί ἀκούσατε, ἐντάσσεται στό γενικότερο θέμα τῶν ΛΒ΄ Παυλείων, πού εἶναι «Ὁ ἀπόστολος Παῦλος καί τό Βάπτισμα», καί εἶναι «Ἐξομολόγηση: τό Βάπτισμα τῶν δακρύων».

Ἡ συσχέτιση τῆς ἐξομολογήσεως μέ τό βάπτισμα δέν εἶναι συμπτωματική. Εἶναι διαχρονική, ἐφόσον τό βάπτισμα συνεδέετο ἐξ ἀρχῆς μέ τὴ μετάνοια καί τὴν ἐξομολόγηση καί ἐπισφράγιζε πάντοτε τὴν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν, πού παρείχετο μετὰ τὴ μετάνοια καί τὴν ἐξομολόγηση.

Πρὶν ἀκόμη ἀπὸ τό χριστιανικὸ βάπτισμα, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος ἐπισφράγιζε μέ τὴ βάπτισμα στὸν Ἰορδάνη τὴν ἐξομολόγηση τῶν ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι ἐξομολογοῦντο τίς ἁμαρτίες τους.

Τό ἴδιο συνέβαινε καί μέ τό χριστιανικὸ βάπτισμα πρὶν ἀπὸ τὴν καθιέρωση τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ. Οἱ κατηχούμενοι ἐξομολογοῦντο πρὶν ἀπὸ τό βάπτισμα, καί τό βάπτισμα καθάριζε τίς ψυχές τους ἀπὸ ὅλες τίς ἁμαρτίες πού εἶχαν διαπράξει μέχρι τότε, ἀφοῦ προηγεῖτο μετάνοια.

Τό μυστήριον τοῦ βαπτίσματος τελεῖται ὅμως ἅπαξ, μία φορά στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου καί δέν μπορεῖ νά ἐπαναληφθεῖ. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως συνεχίζει νά ἁμαρτάνει ἐξαιτίας τῆς φυσικῆς ροπῆς τῆς ἀνθρώπινης φύσεως πρὸς τὴν ἁμαρτία. Δέν στερεῖται ὅμως τὴ δυνατότητα νά λάβει τὴν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν του, ἐφόσον μετανοήσῃ, ἀξιοποιώντας τὴ χάρη πού ἔδωσε ὁ Κύριός μας στὴν Ἐκκλησία του. Καί ἔτσι ἡ εἰλικρινὴς μετάνοια μέσα στό ἱερό μυστήριον τῆς Ἐξομολογήσεως, χαρίζει τὴν ἄφεση καί ἀνανεώνει τὴ χάρη τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος, ἐνῶ τὰ δάκρυα τῆς μετανοίας ἀντικαθιστοῦν τό ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος καί ἀποπλύνουν τὸν λευκὸ χιτῶνα τοῦ βαπτίσματος ἀπὸ τοὺς ρύπους τῆς ἁμαρτίας.

Ἡ μετάνοια βεβαίως εἶναι ἓνα προσωπικό βίωμα, εἶναι μία διαδρομή πού δέν εἶναι εὐκόλη οὔτε αὐτονόητη, ἀφενός γιατί ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά γνωρίζει γιατί πρέπει νά μετανοεῖ, ἀλλά καί πῶς πρέπει νά μετανοεῖ. Ἀσφαλῶς ὑπάρχουν θέματα καί ἁμαρτίες, γιά τίς ὁποῖες δέν χρειάζεται νά διευκρινίσει κανεῖς ὅτι ὑπάρχει ἀνάγκη μετανοίας.

Ὑπάρχουν ὅμως πάρα πολλά ἄλλα θέματα, τά ὁποῖα καί πρέπει νά γνωρίζει κανεῖς ὅτι ἔχει ἀνάγκη μετανοίας, ἐάν πέσει σέ αὐτά, ἀλλά καί πρέπει νά μάθει νά τά ἀναγνωρίζει μέσα στήν ψυχή του, μέσα στήν καθημερινότητά του. Καί γι' αὐτό χρειάζεται καθοδήγηση ἀπό τόν πνευματικό καί μάλιστα ἀπό ἓναν κληρικό πού ἔχει καί ἐμπειρία καί γνώση καί τόν κατάλληλο τρόπο νά διαχειρισθεῖ καταστάσεις καί νά βοηθήσει τόν ἄνθρωπο πού εἴτε προσέρχεται εἴτε θέλει νά προσέλθει στό μυστήριο τῆς ἱερᾶς ἐξομολογήσεως.

Αὐτή ἡ βοήθεια καί ἡ καθοδήγηση πού προσφέρεται μέσα ἀπό τό μυστήριο τῆς ἱερᾶς ἐξομολογήσεως, προσφερόταν κατά τούς πρώτους αἰῶνες μέσα ἀπό τήν κατήχηση. Διότι, ὅπως εἶπα προηγουμένως, ἀφενός ὁ ἄνθρωπος δέν μπορεῖ νά γνωρίζει πάντοτε τί εἶναι σφάλμα ἢ τί εἶναι ἁμαρτία καί ἀφετέρου διότι ὁ πονηρός, προκειμένου νά μὴν τόν ἀφήσει νά μετανοήσῃ, ἐπιχειρεῖ συχνά νά καλύψει καί νά δικαιολογήσῃ γεγονότα καί καταστάσεις γιά τά ὁποῖα χρειάζεται ὁ ἄνθρωπος νά μετανοήσῃ.

Ὑπάρχει ὅμως καί ἡ ἄλλη πλευρά τοῦ θέματος: πῶς καί πόσο χρειάζεται νά μετανοήσῃ ὁ πιστός.

Ἡ ἐξομολόγηση εἶναι τό βάπτισμα τῶν δακρύων, ἀλλά πολλές φορές καί αὐτό παρανοεῖται ἢ καί παρεξηγεῖται, καί ὁ πνευματικός θά πρέπει νά τό κατανοήσῃ καί νά βοηθήσῃ τόν ἐξομολογούμενο.

Γιά νά ἀποτελοῦν τά δάκρυα βάπτισμα, θά πρέπει νά εἶναι δάκρυα εἰλικρινοῦς μετανοίας. Νά μὴν εἶναι δάκρυα πού ἐκφράζουν ἀπλῶς ἓνα συναίσθημα ἢ μία ἀπογοήτευση ἢ μερικές φορές ἓναν πληγωμένο ἐγωισμό.

Ὑπάρχει βέβαια καί τό ἀντίστροφο. Δέν θά πρέπει ἡ συνειδητοποίηση μιᾶς ἁμαρτίας, μιᾶς πτώσεως, ἐνός πάθους νά γίνεται ἀφορμή ἢ λόγος πού, ἀντί νά ὀδηγήσῃ τόν ἄνθρωπο στή μετάνοια καί στή λύτρωση, τόν ὀδηγεῖ στήν ἀπόγνωση ἢ καί στήν κατάθλιψη. Αὐτό κάποιες φορές μπορεῖ νά συμβεῖ, εἴτε γιατί ὁ ἄνθρωπος εἶναι εὐαίσθητος ἢ ἔχει μία τέτοια ροπή εἴτε γιατί πρόκειται γιά μία παγίδα τοῦ πονηροῦ, πού ἐπιχειρεῖ νά ἐμποδίσῃ τόν ἄνθρωπο νά ζήσει τή χαρά τῆς μετανοίας καί τῆς ἀφέσεως, καί ἀκόμη κάποιες φορές ἀπό λάθος διαχείριση τῆς πνευματικῆς αὐτῆς καταστάσεως καί τῆς ψυχосυνθέσεως τοῦ ἐξομολογούμενου ἀπό τόν πνευματικό.

Καί ἐδῶ ἔγκειται ἡ μεγάλη εὐθύνη τοῦ ἐνώπιον καί τοῦ Θεοῦ καί τῶν ἀνθρώπων. Ὁ πνευματικός διαχειρίζεται τή χάρη τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ἀνθρώπων πρὸς σωτηρίαν τους, διότι ὁ Θεός πού τήν προσφέρει «πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καί εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν».

Πῶς θά φθάσῃ ὅμως ὁ ἐξομολογούμενος στή σωτηρία εἶναι ἐν μέρει καί εὐθύνη τοῦ πνευματικοῦ, γιά τό πῶς δηλαδή θά βρεῖ τόν τρόπο νά βοηθήσῃ τήν κάθε ψυχή.

Ἀσφαλῶς ὁ Θεός δέν θά ἀφήσῃ κανέναν ἄνθρωπο πού προσέρχεται στό μυστήριο τῆς ἐξομολογήσεως μέ ἀγαθή διάθεση, μέ εἰλικρινεῖς προθέσεις καί κυρίως μέ μετάνοια νά χαθεῖ ἀπό κάποια λανθασμένη ἢ ἀδέξια συμπεριφορά τοῦ πνευματικοῦ. Αὐτό ὅμως δέν ἀπαλλάσσει ἐμᾶς ἀπό τήν εὐθύνη οὔτε ἀπό τήν προσπάθεια πού πρέπει νά καταβάλλουμε γιά νά βοηθήσουμε καί νά στηρίξουμε τόν ἄνθρωπο πού μᾶς ἐμπιστεύεται τήν ψυχή του, γιατί δέν θά πρέπει νά ξεχνοῦμε ὅτι κάθε ψυχή ἔχει τίς δικές της ἀνάγκες καί τήν ἰδιαιτερότητά της, τήν ὁποία δέν μποροῦμε νά ἀγνοοῦμε.

Φυσικά δέν θά πρέπει νά θεωροῦμε ὅτι ἡ ψυχὴ θά φθάσει στή σωτηρία μόνο μέ τίς δικές μας συμβουλές καί τή δική μας καθοδήγηση. Ἡ αὐτοπεποίθηση πού μπορεῖ νά ἔχουμε γιά τίς ικανότητές μας ὡς πνευματικοί δέν εἶναι καλός σύμβουλος γι' αὐτό τό ὑψηλό ἔργο πού μᾶς ἔχει ἐμπιστευθεῖ ὁ Χριστός καί ἡ Ἐκκλησία. Χρειάζεται καί ἐμεῖς νά προσευχόμεθα καί νά ζητοῦμε τή χάρη τοῦ Θεοῦ καί γιά νά μᾶς βοηθήσει νά καθοδηγήσουμε μέ τόν ἐνδεδειγμένο τρόπο τόν ἄνθρωπο πού ἔχουμε ἐνώπιόν μας, ἀλλά καί γιά νά φωτίσει καί ἐκεῖνον, ὥστε νά κατανοήσει καί νά ἐφαρμόσει μέ τόν καλύτερο τρόπο ὅ,τι θά τοῦ ποῦμε.

Καί καθὼς διανύουμε ἀκόμη τήν Ἑβδομάδα τοῦ ἁγίου Λουκᾶ καί τό μυστήριο τῆς ἐξομολογήσεως εἶναι καί αὐτό ἓνα ἱατρεῖο, ψυχῶν βεβαίως, θά ἤθελα νά σᾶς ὑπενθυμίσω μόνο αὐτό πού εἶπα στήν ὁμιλία μου στήν Ἡμερίδα τῶν ἱερέων γιά τήν ποιμαντική τοῦ ἁγίου Λουκᾶ σχετικά μέ τό μυστήριο τῆς μετανοίας καί τῆς ἱερᾶς ἐξομολογήσεως.

Ὁ ἅγιος Λουκᾶς ἔδινε μεγάλη ἔμφαση σέ αὐτό καί τό θεωροῦσε ὡς ἓνα ἀπό τά ἱερώτερα καί πῶ ἀπαιτητικά ἔργα τοῦ ἱερέως. Γι' αὐτό καί πάντοτε τούς συμβούλευε νά μήν τελοῦν ποτέ πρόχειρα τό μυστήριο τῆς ἐξομολογήσεως. Νά μήν τό θεωροῦν μία τυπική διαδικασία, ἰδιαίτερος στίς περιόδους πρὶν ἀπό τίς μεγάλες ἑορτές, στίς ὁποῖες προσέρχονται ἄνθρωποι πού δέν προσέρχονται ποτέ ἄλλοτε. Δέν θά πρέπει ἐπ' οὐδενί ἐξαιτίας τῆς κοπώσεως ἢ ἐπειδὴ θεωροῦμε ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ δέν ἔρχονται συνειδητοποιημένοι νά ἀντιμετωπίσουμε τήν ἐξομολόγησή τους ἀπλῶς διεκπεραιωτικά. Μπορεῖ αὐτή ἢ μία, ἢ τυχαία φορά νά εἶναι ἡ ἀφορμὴ τῆς ἀλλαγῆς τῆς ζωῆς τους πρὸς τόν Θεό ἢ τῆς ἀπομακρύνσεώς τους ἀπὸ Αὐτόν.

Ὁ ἅγιος Λουκᾶς προέτρεπε τούς πνευματικούς νά μήν βιάζονται κατὰ τήν ἐξομολόγηση οὔτε νά ἀντιμετωπίζουν τό μυστήριο ὡς μία τυπική ὑποχρέωση. «Ἄς μή λυπόμαστε οὔτε τόν χρόνο οὔτε τόν κόπο. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού ἔρχονται μέ ἀληθινό φόβο Θεοῦ καί βαθιά μετάνοια.

Ἔρχονται τραυματισμένοι πνευματικά καί περιμένουν ἀπὸ τόν πνευματικό πατέρα νά τοὺς βοηθήσει, νά τοὺς καθοδηγήσει καί νά θεραπεύσει τίς πληγές τῆς ψυχῆς τους. Μέ πόση εὐγνωμοσύνη ἀκοῦν ἓναν ἱερέα πού τοὺς μιλά μέ ἀγάπη! Καί μέ πόση ἀπογοήτευση φεύγουν, ὅταν συναντοῦν ψυχρότητα, ἀδιαφορία ἢ βιασύνη».

Ἀλλά καί πόση ἀπογοήτευση αἰσθάνονται, ὅταν βλέπουν τόν πνευματικό νά ζεῖ καί νά συμπεριφέρεται μέ διαφορετικό τρόπο ἀπὸ ὅ,τι τόν ἀκοῦν νά τοὺς συμβουλεύει νά ζοῦν καί νά ἀγωνίζονται ἐκεῖνοι.

Μέ αὐτές τίς λίγες σκέψεις καί ἀφοῦ εὐχαριστήσω γιά ἀκόμη μία φορά τόσο τόν π. Βασίλειο ὅσο καί τόν π. Ἀθανάσιο, πού θά ἀκούσουμε στή συνέχεια, παραχωρῶ τό βῆμα στόν πρῶτο ὁμιλητή μας.